

Doc. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.
Výzkumné centrum integrace zdravotně postižených
Olomouc 2006

N Á V R H

obsahu Modulu č. 1 – Právní normy a další základní informace
vzdělávacího programu pro vzdělávání sociálních pracovníků speciálně pedagogických
center České republiky (Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR)

Typ vzdělávacího programu

další vzdělávání

Forma vzdělávání

prezenční

Cílová skupina programu

Sociální pracovníci speciálněpedagogických center České republiky

Název vzdělávacího programu

Vzdělávací kurz pro sociální pracovníky speciálněpedagogických center ČR

Časový rozsah vzdělávacího modulu

5 dnů (5 x 8 hodin po 50 minutách)

Doporučený způsob ukončení modulu

písemný test

Doporučený lektor

Odborníci zabývající se právním a společenským postavením občanů se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech jejich života. Doporučuje se zaměřením na oblast práva sociálního zabezpečení a orientace v činnosti poradenských institucí v ČR se zaměřením na působnost speciálně pedagogických center.

Specifická charakteristika vzdělávacího modulu

Cílová skupina:	Sociální pracovníci speciálně pedagogických center České republiky
Cíle	<p>Obecné:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø zvýšení kvality výkonu sociálních pracovníků SPC a tím i zkvalitnění činnosti SPC jako celku Ø zajištění informovanosti sociálních pracovníků o problematice zdravotního postižení a jeho dopadech na život občanů – potenciálních klientů SPC Ø zajištění rovných příležitostí pro občany se zdravotním postižením při poskytování poradenských služeb SPC Ø zvýšení úrovně právního vědomí frekventantů a zlepšení jejich orientace v právním řádu ČR Ø naplnění usnesení vlády ČR, kterým se stanoví Národní plán vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením Ø zlepšení vědomostí frekventantů ve vybraných právních institutech vážících se k výkonu jejich profese Ø porozumění základní terminologii v oblasti zdravotního postižení, získání přehledu v základních problémových okruzích zdravotního postižení, pochopení vzájemné vazby a souvislosti dopadů zdravotního postižení v ekonomické, společenské a právní sféře – včetně dopadů do vzdělávání <p>Specifické</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø zvýšit informovanosti o aktuálních problémech, systémových opatřeních, legislativní úpravě jednotlivých forem státní ingerence vůči občanům se zdravotním postižením Ø pochopit význam poradenství (a vzdělání) u skupiny osob se zdravotním postižením jako nejvýznamnějšího faktoru ovlivňujícího pozdější zaměstnanost a uplatnění ve společnosti Ø na základě znalosti ustanovení příslušných právních norem a specifik jednotlivých druhů zdravotního postižení zvýšit úroveň rozhodování se zřetelem k oprávněným a skutečným potřebám osob se zdravotním postižením
Obsah modulu „Právní normy a další základní informace“	<p>Obecná část:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø Úvod do problematiky <ul style="list-style-type: none"> ○ Obsah a cíle vzdělávacího modulu ○ Motivační příklady a uvedení do problematiky práva ve vztahu ke zdravotně postiženým a praktické činnosti sociálních pracovníků poradenských zařízení Ø Historické aspekty postavení osob zdravotním postižením ve společnosti a vliv na současnost <ul style="list-style-type: none"> ○ Postavení ZP v historii – mýty a skutečnosti ○ Postavení osob se ZP v českých zemích do r. 1989

**Obsah modulu
„Právní normy a
další základní
informace“**

- Ø Situace občanů se zdravotním postižením v Evropské Unii
 - Základní právní dokumenty EU ve vztahu k občanům se ZP
 - Judikáty ESPL ve vztahu k občanům se ZP
- Ø Aktuální situace společenského, právního a faktického postavení se zdravotním postižením u nás
 - Základní dokumenty českého státu upravující postavení a přístup k občanům se ZP
 - Situace občanů se ZP od r. 1989 do současnosti
- Ø Klasifikace zdravotního postižení a zdravotně postižených
 - Problémy definice a klasifikace občanů se ZP
 - Počty dětí, žáků a studentů se ZP v českém školství
 - Ostatní klasifikační systémy občanů se ZP
- Ø Právní minimum profese sociálního pracovníka poradenské instituce
 - Právo a ostatní společenské systémy
 - Pojem práva, systém práva,
 - Právní normy – systém, klasifikace, platnost a působnost
 - Interní normativní směrnice
 - Aplikace práva v činnosti SPC

Část speciální:

- Ø Úmluva o právech dítěte
 - Důvody vzniku, principy úpravy
 - Základní práva a svobody dle úmluvy
 - Práva zdravotně postižených dětí
 - Právo na vzdělání v Úmluvě
 - Úmluva v praxi SPC a sociálního pracovníka
- Ø Kapitoly z rodinného práva
 - Pojem a obsah rodinného práva
 - Zákon o rodině, systematika, obsah
 - Pojem rodičovské zodpovědnosti
 - Míra a meze ingerence státu do rodičovské odpovědnosti
 - Systém náhradní rodinné výchovy
 - Ústavní a ochranná výchova
 - Problematika výživného
- Ø Sociálně právní ochrana dětí a mládeže
 - Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR
 - Možnosti ingerence orgánů sociálně právní ochrany dítěte ve prospěch dítěte
 - Součinnost sociálních pracovníků SPC a orgánu sociálně právní ochrany dítěte

**Obsah modulu
„Právní normy a
další základní
informace“**

- Ø Právní aspekty ochrany osobních údajů
 - Pojem ochrany osobnosti, základní právní úprava
 - Porušení práva na ochranu osobnosti
 - Ochrana osobních údajů v ČR
 - Povinnosti správce osobních údajů
 - Problematické činnosti SPC a sociálních pracovníků ve vztahu k ochraně osobních údajů

- Ø Způsobilost k právním úkonům
 - Institut způsobilosti k právním úkonům a jeho občansko-právní úprava
 - Omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům
 - Postavení a působnost opatrovníka
 - Problémy opatrovnictví v ČR a jejich souvislost s praxí sociálního pracovníka SPC

- Ø Systém sociálního zabezpečení ČR
 - Tři pilíře systému sociálního zabezpečení ČR
 - Základní demograficko-sociologická charakteristika populace ČR
 - Systém důchodového pojištění v ČR ve vztahu k občanům se ZP

- Ø Právní úprava dávek sociálního zabezpečení
 - Dávky státní sociální podpory
 - Dávky státní sociální pomoci
 - Dávky státní sociální pomoci pro ZP
 - Specifické problémy dávek sociální pomoci pro ZP a praxe SPC pro zdravotní postižení:
 - § mentální
 - § sluchové
 - § zrakové
 - § tělesné
 - § řečové
 - § kombinované postižení

- Ø Právní úprava služeb sociálního zabezpečení
 - Právní úprava sociální péče – do r. 2006
 - Právní úprava sociálních služeb – od 1.1. 2007
 - Příspěvek na péči
 - Dohoda o poskytování služby
 - Sociální pracovníka pracovník v sociálních službách
 - Vztah systému sociálních služeb a vzdělávání
 - Sociální pracovník SPC a sociální služby

- Ø Problematika tzv. negativních jevů u dětí
 - Trestní odpovědnost a související problémy
 - Trestné činy proti dětem a mládeži
 - Tzv. trestné činy dětí a mládeže

Výstupy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zvýšení efektivity činnosti sociálních pracovníků SPC ve vztahu k potřebám klientů 2. Posílení důstojnosti občanů se zdravotním postižením 3. Zvýšení důvěry občanů se zdravotním postižením vůči poradenským institucím typu SPC 4. Zlepšení image SPC 5. Zvýšení úrovně právního vědomí frekventantů
Forma a metody	Přednáška, seminář, rozbor praktických příkladů, videoukázky a jejich rozbor
Klíčová slova	Zdravotní postižení, diskriminace, lidská práva, právo, vzdělávání, poradenství, informace, sociální systém, sociální služby, sociální dávky, rodičovská odpovědnost, práva dítěte, státní ochrana dětí, sociálně-právní ochrana, způsobilost k právním úkonům, ochrana osobnosti, Evropa a zdravotně postižení, trestně právní aspekty u nezletilých.
Časový rozsah	<p>Čtyřdenní seminář</p> <p><u>Časový plán vzdělávacího programu:</u></p> <p>Doba vzdělávání : 5 dnů</p> <p>Délka přímé výuky : 5 x 8 hodin, celkem 2 000 min. (odpovídá 40 hod. po 50 minutách)</p>
Způsob ukončení a certifikace	Znalostní test, absolvent modulu obdrží osvědčení o absolvování celkového akreditovaného vzdělávacího programu zahrnujícího další moduly

I. OBSAH VZDĚLÁVACÍHO MODULU

Obecná část pro sociální pracovníky speciálně pedagogických center České republiky

A. Úvod do problematiky – 1 hodina

- § obsah a cíle vzdělávacího modulu
- § zjištění potřeb, motivace a očekávání frekventantů
- § lidé se zdravotním postižením - specifická minorita?
- § poradenské instituce a občané se zdravotním postižením
- § příklady z praxe dokumentující význam daného tématu

B. Historické aspekty postavení osob se zdravotním postižením ve společnosti – 2 hodiny

- § pochopení souvislostí postavení osob se zdravotním postižením v minulosti a v současnosti
- § lidé se zdravotním postižením v prvních organizovaných státech
- § středověk a počátky charitativního myšlení
- § holokaust lidí se zdravotním postižením postižených a jeho odkaz dnešku
- § příčiny a důsledky diskriminačního chování dřívějších generací k osobám se zdravotním postižením

C. Aktuální situace společenského, právního a faktického postavení občanů se zdravotním postižením u nás – 2 hodiny

- § změny v postavení občanů se zdravotním postižením po roce 1989
- § participace občanů se zdravotním postižením na správě veřejných záležitostí (orgány moci zákonodárné a výkonné), činnost reprezentativní delegace občanů se zdravotním postižením
- § výsledky výzkumu podmínek školské integrace v ČR – ve vztahu k činnostem speciálněpedagogických center
- § ústavní zakotvení práv občanů se zdravotním postižením
- § SWOT analýza přístupu státu, jeho orgánů a institucí k občanům se zdravotním postižením
- § SWOT analýza působení organizací a skupin občanů se zdravotním postižením
- § Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením
- § národní plány pomoci (podpory, vyrovnávání příležitostí) pro osoby se zdravotním postižením
- § role vzdělání při uplatnění na trhu práce
- § zdravotní postižení jako faktor společenské exkluze - vzdělání jako faktor společenského začlenění
- § aktuální příklady pozitivních i negativních způsobů prezentace problematiky zdravotního postižení v médiích, veřejné správě a ve společnosti jako celku

D. Situace občanů se zdravotním postižením v Evropské Unii- 1 hodina

- § návrh Směrnice EU o zákazu diskriminace osob se zdravotním postižením
- § příklady systémového řešení potřeb občanů se zdravotním postižením ve vybraných zemích EU
- § vybrané judikáty Evropského soudu pro lidská práva (zdravotně postižení a vzdělání)

E. Klasifikace zdravotního postižení a zdravotně postižených - 1 hodina

- § statistické údaje o osobách se zdravotním postižením, kvalitativní a kvantitativní stránka fenoménu zdravotního postižení
- § socioekonomické údaje o postavení osob se zdravotním postižením ve společnosti
- § klasifikační přístupy ke zdravotnímu postižení – reflexe postižení v jednotlivých odvětvích právního řádu
- § počty dětí, žáků a studentů se ZP v českém školství

F. Význam znalosti práva pro profesi sociálního pracovníka poradenské instituce – 4 hodiny

- § právo, morálka, náboženství – faktory ovlivňující dodržování práva ve společnosti
- § pojem práva, systém práva, prameny práva, právní odvětví
- § právní normy – systém, klasifikace, platnost a působnost,
- § právní informace – způsoby a možnosti získávání právních informací, zdroje internetu, publikace, sbírka zákonů
- § interní normativní směrnice a jejich charakteristika, možnosti a meze využití v činnosti speciálně pedagogických center
- § aplikace práva v činnosti SPC, rozhodování o právech a povinnostech účastníků poradenského systému, nedostatky právní úpravy u nás

Speciální část pro sociální pracovníky speciálně pedagogických center České republiky

A. Úmluva o právech dítěte - 2 hodiny

- § Důvody vzniku, principy úpravy
- § Základní práva a svobody dle úmluvy
- § Práva zdravotně postižených dětí
- § Právo na vzdělání v Úmluvě
- § Úmluva v praxi SPC a sociálního pracovníka

B. Kapitoly z rodinného práva – 5 hodin

- § Pojem a obsah rodinného práva
- § Zákon o rodině, systematika, obsah
- § Pojem rodičovské zodpovědnosti
- § Míra a meze ingerence státu do rodičovské odpovědnosti
- § Systém náhradní rodinné výchovy, včetně ústavní a ochranné výchovy
- § Problematika výživného

C. Sociálně právní ochrana dětí a mládeže – 2 hodiny

- § Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR
- § Možnosti ingerence orgánů sociálně právní ochrany dítěte ve prospěch dítěte
- § Součinnost sociálních pracovníků SPC a orgánu sociálně právní ochrany dítěte

D. Právní aspekty ochrany osobních údajů – 4 hodiny

- § Pojem ochrany osobnosti, základní právní úprava
- § Porušení práva na ochranu osobnosti
- § Ochrana osobních údajů v ČR
- § Problematické činnosti SPC a sociálních pracovníků ve vztahu k ochraně osobních údajů

E. Způsobilost k právním úkonům – 4 hodiny

- § Institut způsobilosti k právním úkonům a jeho občansko-právní úprava
- § Omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům
- § Postavení a působnost opatrovníka
- § Problémy opatrovnictví v ČR a jejich souvislost s praxí sociálního pracovníka SPC

F. Systém sociálního zabezpečení ČR – 1 hodina

- § Tři pilíře systému sociálního zabezpečení ČR
- § Základní demograficko-sociologická charakteristika populace ČR
- § Systém důchodového pojištění v ČR

G. Právní úprava dávek sociálního zabezpečení – 4 hodiny

- § Dávky státní sociální podpory
- § Dávky státní sociální pomoci
- § Dávky státní sociální pomoci pro ZP
- § Specifické problémy dávek sociální pomoci pro ZP a praxe SPC pro zdravotní postižení:
 - mentální
 - sluchové
 - zrakové
 - tělesné
 - řečové
 - kombinované postižení

H. Právní úprava služeb sociálního zabezpečení – 4 hodiny

- § Právní úprava sociální péče – do r. 2006
- § Právní úprava sociálních služeb – od 1.1. 2007
- § Příspěvek na péči
- § Dohoda o poskytování služby
- § Sociální pracovníka pracovník v sociálních službách
- § Vztah systému sociálních služeb a vzdělávání
- § Sociální pracovník SPC a sociální služby

I. Problematika tzv. negativních jevů u dětí – 2 hodiny

- § Trestní odpovědnost a související problémy
- § Soudnictví pro mládež
- § Trestné činy proti dětem a mládeži
- § Tzv. trestné činy dětí a mládeže

II . Legislativní rámec

1. Obecná část - Mezinárodní konvence a základní dokumenty*:

- a) Na úrovni OSN:
 - a. Pracovní text Úmluvy proti diskriminaci zdravotním postižením
 - b. Sdělení FMZV o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb.
 - c. Deklarace práv mentálně postižených, New York, 1971
 - d. Mezinárodní pakt o hospodářských, kulturních a sociálních právech
 - e. Mezinárodní pakt o občanských, politických právech
 - f. Charta na 80. léta, účelový tisk FZdP ČSFR. Praha 1990
 - g. Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, SdZP, Praha 1997

- b) Na úrovni EU
 - a. direktivy týkající se rovnosti
 - b. ostatní – doporučení na nejrůznějších úrovních

2. Základní vnitrostátní dokumenty: (dále uvedené předpisy vždy v platném znění)

- a. Ústava České republiky
- b. Listina základních lidských práv a svobod
- c. Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotně postiženým, usnesení vlády ČR č. 605 z 16. června 2004
- d. Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením – usnesení vlády ČR č. 1004 z 17. 8. 2005
- e. JIM – Společné memorandum proti sociálnímu vyloučení
- f. Kol. autorů: Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku, Úřad vlády ČR, Praha 2003

3. Česká legislativa – v jednotlivých částech dle témat

3.1. Vzdělávání*

- a) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- b) Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů.
- c) Vyhláška MŠMT č. 130/1980 Sb., o pedagogicko psychologickém poradenství.
- d) Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
- e) Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- f) Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.
- g) Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.
- h) Vyhláška MŠMT č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání.
- i) Vyhláška MŠMT č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

**podrobné studium je obsahem dalšího modulu*

3.2. Sociální zabezpečení (dávký a služby)

- a) Evropská sociální charta (publikována pod č.14/2000 Sb.)
- b) Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení
- c) Zákon ČNR č. 114/1988 Sb. o působnosti orgánů v sociálním zabezpečení
- d) Zákon č. 463/1991 Sb. o životním minimu
- e) Zákon ČNR č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti
- f) Zákon č.104/1996 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (úplné znění),
- g) Zákon č. 582/1991 Sb. o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- h) Zákon č. 592/1992. o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění
- i) Zákon 48/1997 Sb. o všeobecném zdravotním pojištění
- j) Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře
- k) Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění
- l) Zákon č. 108/2006 Sb. sociálních službách
- m) Zákon č. 109/2006 Sb., kterým se mění a doplňují další zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách
- n) Vyhláška č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění
- o) Vyhláška MPSV ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení

3.3. Další předpisy

- a) Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte
- b) Zákon č. 93/1963 Sb. o rodině
- c) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- d) Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník
- e) Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád
- f) Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
- g) Zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu
- h) Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- i) Zákon č. 101/2000 Sb. , o ochraně osobních údajů
- j) Zákon o znakové řeči a o změně dalších zákonů č. 155/1988 Sb.
- k) Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění

III. VYBRANÉ EXISTUJÍCÍ DOKUMENTY, PUBLIKACE A OSTATNÍ INFORMAČNÍ ZDROJE V ČESKÉM JAZYCE

k tématům ve výše uvedené osnově

A. Úvod do problematiky

Kol. autorů: Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku, Úřad vlády ČR, Praha 2003

KOMENDA, A. a kol.: Legislativa ve vztahu ke zdravotně postiženým v Evropské unii a Radě Evropy, Univerzita Palackého, Olomouc 2002

MICHALÍK, J. Právní úprava postavení handicapovaných občanů, UP, Olomouc 1995

VÁGNEROVÁ, M. a kol.: Psychologie handicapu, Univerzita Karlova, 1992

VOTAVA, J.: Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením. Praha: Karolinum, 2003

Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením: schválená usnesením vlády ze dne 16. června 2004 č. 605, Praha : Úřad vlády ČR, 2004

B. Historické aspekty postavení zdravotním postižením ve společnosti

EDELSBERGER L., ŠTEJGERLE L., PAJDELHAUZER A. *Speciální pedagogika defektologická*. Praha: SPN, 1964.

EDELSBERGER, L. *Metodická východiska dějin speciální pedagogiky*. Příloha časopisu Otázky defektologie, roč. 17, 1974/75.

EDELSBERGER, L. A KOL. *Defektologický slovník*. Praha: H&H, 2000.

ISBN 80-86022-76-5.

FOCAULT, M. Dějiny šilenství, Praha: NLN, 1994

LUDÍKOVÁ, L., RENOTIÉROVÁ, M. Speciální pedagogika, Olomouc: UP, 2004

MICHALÍK, J. Holokaust – jeho méně známá stránka. In *Postižený člověk v dějinách*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041017-5.

MONATOVÁ, L. Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska Brno : Paido, 1996

TTZL, B. *Člověk s postižením v dějinách*. Praha: UK, 2001. ISBN 80-86039-90-0.

SCHARSACH, H. Lékaři a nacismus, Praha: Themis, 2001

VOJTKO, T, ed. *Postižený člověk v dějinách*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-017-5.

ZEMAN, J. Dějiny péče o slabomyslné, Praha: Spolek pro péči o slabomyslné, 1939

C. Aktuální situace společenského, právního a faktického postavení občanů se zdravotním postižením u nás

DANČÁK, B., ŠIMÍČEK, V. Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů, Brno: MU, 2000.

FREY, P. (ed.) *Člověk a handicap*. Praha: 1991.

HUTAŘ, J. Sociálně právní minimum pro zdravotně postižené, Praha: NRZP, 2004.

JESENSKÝ, J. a kol. Zdravotně postižení - programy pro 21. století, Hradec Králové: Gaudeamus, 2003

- LUDÍKOVÁ, L., RENOTIÉROVÁ, M. Speciální pedagogika, Olomouc: UP, 2004.
- MICHALÍK, J. Několik poznámek k potřebě ústavního zakotvení práv handicapovaných občanů České republiky. In *Sborník IV. mezinárodní konference k legislativě handicapovaných*. Praha: Sdružení zdravotně postižených ČR, 1994.
- MICHALÍK, J. Právní úprava postavení zdravotně postižených v systému školství a sociálního zabezpečení, náměty lege ferenda. In *Sborník konference Socialia 2001*. Hradec Králové: UHK, 2002. ISBN 80-7041-113-9.
- MICHALÍK, J. Nedostatky v současném systému poradenství pro osoby se specifickými vzdělávacími potřebami a návrh možného pojetí právní úpravy. In *Sborník II. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami*. Olomouc: UP, 2002. ISBN 80-244-0389-7.
- MICHALÍK, J. Vztahy rodin dětí se zdravotním postižením a profesionálů - téma nejen „mravně právní“. In *Sborník III. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami*. Olomouc: UP, 2002. ISBN 80-244-0547-4.
- MOŽNÝ, I. Česká společnost – nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života, Praha: Portál, 2002
- Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006 – 2009*. Praha: Úřad vlády ČR, 2005. ISBN 80-86734-66-8.
- TITZL, B. *Postižený člověk ve společnosti*. Praha: UK, 2000.
- TRBOLA, R. Příjemci dávek sociální péče z titulu sociální potřeby: jejich počty, struktura, příjmy (evidence z dat sociálních referátů), dílčí zpráva projektu "Monitorování chudoby", Brno : VÚPSV, 2002
- VYSOKAJOVÁ, M. *Hospodářská, sociální, kulturní práva a zdravotně postižení*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0057-9.

D. Situace občanů se zdravotním postižením v Evropské Unii

- ČERNÁ, M. Péče o postižené v různých zemích světa. In *Příloha časopisu Otázky defektologie*, 1984/1985.
- Integrace v Evropě. *Zabezpečování péče pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Trendy ve 14 evropských zemích*. Praha: MŠMT ČR, 2002. ISBN 87-90591-01-1.
- HRUBÝ, J. *Spojené státy a občané se zdravotním postižením*. Praha: VVZPO, 1995.
- HUTAŘ, J. *Dobré příklady přístupu obcí k zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice a Velké Británii*, Praha: NRZP, 2004.
- KOL. AUTORŮ, *Legislativa ve vztahu ke zdravotně postiženým v Evropské unii a Radě Evropy*, Olomouc: VCIZP, 2002.
- SORIANO, V. *Podpora učitelů, organizace podpory učitelů, kteří pracují se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu*. Praha: Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání, 2003. ISBN 87-90591-06-2.
- Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku*. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-02-1.
- Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením*. Schválena usnesením vlády ČR ze dne 16. června 2004 č. 605. Praha: Úřad vlády, 2004. ISBN 80-86734-22-6.
- VÁŇOVÁ, M. *Vzdělávací systémy ve vyspělých evropských zemích*. Praha: 1994.
- Internetové stránky Evropské komise „*Za rozmanitost. Proti diskriminaci.*“ Dostupné na <http://www.stop-discrimination.info/2180.0.html>

E. Klasifikace zdravotního postižení a osob se zdravotním postižením

LUDÍKOVÁ, L., RENOTIÉROVÁ, M. Speciální pedagogika, Olomouc: UP, 2004.

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (Praha) Mezinárodní klasifikace nemocí: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decennální revize : abecední seznam Praha : Grada Publishing, 1999

Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize: Duševní poruchy a poruchy chování. (WHO, ICD-10) SZO, Ženeva. Praha: Psychiatrické centrum, 1992.

F. Význam znalosti práva pro profesi sociálního pracovníka poradenské instituce

GERLOCH, A., HUNGR, PAVEL, ZOUBEK, V., Úvod do teorie práva a právního státu, Praha: Policejní akademie ČR 2. vyd., Praha, 1995.

DĚDIČ J. a kol.: Učebnice práva, Prospektrum Praha, 1995.

HARVÁNEK, M. Teorie práva, MU: Brno, 2002

Vzorový učební text vstupního vzdělávání úředníků územních samosprávných celků, MV ČR, dostupné na http://www.mvcr.cz/sprava/priprava/vzd_ akr.html

Část speciální

A. Úmluva o právech dítěte

BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání.* Vyd. 1.. Olomouc : Univerzita Palackého, 2000. ISBN: 80-244-0054-5.

DAVID, R. *Práva dítěte : úmluva o právech dítěte a její charakteristika.* 1. vyd.. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN: 80-7182-076-8.

HAMMARBERG, T.: *Všeobecná práva dětí; Škola pro děti, které mají práva. In: Vybrané kapitoly k 10. výročí přijetí Úmluvy o právech dítěte.* Praha, Česká sekce DCI, MŠMT ČR, Institut dětí a mládeže 1999.

HRUŠÁKOVÁ, M. *Dítě, rodina, stát : (Úvahy nad právním postavením dítěte).* 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1993. ISBN: 80-210-0694-3.

HUG, B. *Státní zásahy do rodinného života : pozitivní a negativní aspekty Úmluvy OSN o právech dítěte.* Praha : Občanský institut, 1999

Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou : sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001. Brno : Linie, 2001. ISBN: 80-238-8622-3.

Výchova a práva dítěte na prahu tisíciletí : sborník příspěvků z 8. konference ČPdS. 1. vyd.. Brno : Konvoj, 2000. ISBN: 80-85615-92-4.

B. Kapitoly z rodinného práva

HRUŠKOVÁ, M. *Zákon o rodině,* C.H. Beck: Praha, 2005

HRUŠKOVÁ, M. KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo,* Brno: MU: Doplněk, 2006

VESELÁ, R. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy,* Praha: Eurolex Bohemia, 2005.

C. Sociálně právní ochrana dětí a mládeže

ARNOLDOVÁ, A. Vybrané otázky ze sociálně právních předpisů pro řídící pracovníky ÚSP a DD: vybrané okruhy ze sociálního zabezpečení. 2. díl, Liberec: TU, 2005
ČICHOŇ, M. Sociálně právní ochrana dětí a mládeže, OU: Ostrava, 2005
NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., BRABENEC, F. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí*. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-86131-31-9.
ŠPECIÁLNOVÁ, Š. právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí, Praha: Linde, 2005

D. Právní aspekty ochrany osobních údajů

BURIÁNEK, J. Lékařské tajemství, zdravotnická dokumentace a související právní otázky, Praha: Linde, 2005
MATES, PAVEL. *Právní úprava ochrany osobních údajů v ČR : znění zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, vybrané předpisy EU*. Vyd. 1.. Praha : IFEC, 2000. ISBN: 80-86412-02-4.
NEJEDLÝ, J. Ochrana osobních údajů, Vyškov: Irena Spirová, 2004
MATOUŠOVÁ, M. Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích, Praha: ASPI, 2004
KUŽÍLEK, O., ŽANTOVSKÝ, M. Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky, Praha: Linde, 2002

E. Způsobilost k právním úkonům

KNAPPOVÁ, M. Právní subjektivita a způsobilost k úkonům v čs. občanském právu, Praha, 1961.
MICHALÍK, J. Právní úprava postavení občanů se zdravotním postižením, UP: Olomouc, 1995
Občanský zákoník, Linde: Praha, 2006

F. Systém sociálního zabezpečení – včetně sociálních dávek a služeb

Analýza sociálně ekonomické situace osob se zdravotním postižením a návrhy na další postup v této oblasti, Zpráva o projektu HS66/01, Praha: Socioklub, 2001
ARNOLDOVÁ, A. Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení. Praha : Karolinum, 2004
GREGOROVÁ, Z. Základy pracovního práva a sociálního zabezpečení v Evropských společenstvích. Brno : Masarykova univerzita, 2001
Dávky sociální péče : informační brožura o jednotlivých dávkách sociální péče a řízení o jejich přiznání, Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2003
HOLEKSOVÁ, T. Ležící nemocný člověk v domácím prostředí, Praha: Grada, 2002
HRDÁ, J. Osobní asistence, Praha: POV, 2003
HUTAŘ, J. Sociálně právní minimum pro zdravotně postižené : leden 1996 Praha : Sdružení zdravotně postižených v ČR, 1996
Kvalita sociálních služeb v domovech pro občany se zdravotním postižením : metodika hodnocení Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2003
KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: SLON, 2005. ISBN 80-86429-41-5.

KRÁLOVÁ, J. Zařízení sociální péče pro seniory a zdravotně postižené občany. Praha : ANAG, 2003
KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s., 2005. ISBN 80-7357-050-5.
MATOUŠEK, O. a kol.: *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001
Sešity pro sociální politiku – obce, města, regiony a sociální služby“, Praha: Socioklub, 1997
TOMEŠ, I. A kol.: *Sociální správa*, Portál 2002
ÚZ Sociální zabezpečení 2006 a novější, Ostrava: Sagit, 2004

I. Právní úprava tzv. negativních jevů u dětí a mládeže

BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, 1998. ISBN: 80-7169-629-3.
BORNÍK, M. *Drogy : co bychom o nich měli vědět*. Vyd. 1.. Praha : Themis, 2001. ISBN: 80-85821-98-2
BRICHČÍN, M. *Mládež - drogy - společnost*. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1997. ISSN: 0802-4461
KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Vyd. 1.. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-513-X.
KOUKOLÍK, F. *Vzpouza deprivantů : O špatných lidech, skupinové hlouposti a uchvácené moci*. Praha : Makropulos, 1996. ISBN: 80-901776-8-9.
MAŠÁT, V. *Sexuální zneužívání mentálně postižených dětí*. 1. vyd.. České Budějovice : Jihočeská univerzita, 2000. ISBN: 80-7040-460-4.
MARHOUNOVÁ, J. *Alkoholici, fetišáci a gambléři*. 1. vyd. Praha : Empatie, 1995. ISBN: 80-901618-9-8.
Násilí v rodině : Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte. 1. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1995. ISBN: 80-85529-17-3.A12.A12
NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Vyd. 1.. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-515-6.
SLEZÁKOVÁ, L. *Pomoc mladistvým bez rodinného zázemí propuštěným z ústavních zařízení*. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998.
VEČERKA, K. *Problémové děti ve školských výchovných zařízeních*. Praha : Knok Polygrafie, 2000. ISBN: 80-86535-00-2.
Terminologický slovník z oblasti alkoholu a drog. 1. vyd.. Praha : Psychiatrické centrum, 2000. ISBN: 80-85121-20-4.
ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd.. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2002. ISBN: 80-86473-08-

J. Ostatní a doporučená literatura:

BAKALÁŘ, P., *Tabu v sociálních vědách*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-135-2.
BARTOŇOVÁ, B. *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními potřebami v České republice*, Brno: MSD, s.r.o., 2005. ISBN 80-86633-37-3.
BLAŽEK B., OLMROVÁ J. *Víc než pomoc sobě, Svépomocné skupiny v ČR*. Praha, 1994.
BOUDON R. *Sociologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0735-3.
DAVID C., KUHSNEROVÁ, T. *Od narození do smrti-etické problémy v lékařství*, Praha: Mladá Fronta, 2000
HAŠKOVCOVÁ, H. *Práva pacientů*, Havířov: Nakladatelství A. Krtilové, 1996
CHVÁTALOVÁ, H. *Jak se žije dětem s postižením*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-588-1.

- JIRÁK, J., KOPPLOVÁ, B. *Média s společností*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
- KOL. *Školství v pohybu*. Praha: ÚIV, 1996.
- JESENSKÝ, J. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*, Praha 1995
- JESENSKÝ, J. *Kontrapunktů integrace zdravotně postižených*, Praha: UK, 1995
- JESENSKÝ, J. *Prostor pro integraci*. Praha: Comenia Consult, 1993
- JESENSKÝ J. et. Al. *Integrace znamená dobu*, Praha, 1997
- KOMENDA A. *Solidarita a respekt v individualizované společnosti*. In *Sborník z 1. konference o stavu lidských a občanských práv osob se zdravotním postižením v ČR konané v Praze 12. května 2005*. Praha: NRZP, 2005. ISBN 80-903640-0-4.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*, Praha: Portál, 2000
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologická rehabilitace zdravotně postižených*. Praha: 1985.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie nemoci*. Praha: Grada, 2002.
- KEBLOVÁ, A. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením*, Praha: Septima, 1996.
- KERROVÁ S. *Dítě se speciálními potřebami*, Praha: Portál, 1997
- Kol. *Defektologický slovník*, Praha: H+H, 2002
- Kol. *Kurs integrace dětí se speciálními potřebami*, Praha: Portál, 1997
- KUBOVÁ, L. *Speciálně pedagogická centra*, Praha: Septima, 1995
- LUDÍKOVÁ, L., RENOTIÉROVÁ, M. a kol. *Speciální pedagogika*, Univerzita Palackého Olomouc, 2004
- MATOUŠEK O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-549-0
- MACH, J. a kol. *Zdravotnictví a právo*, Praha: Orac, 2003
- MICHALÍK, J.: *Několik poznámek k potřebě ústavního zakotvení práv handicapovaných občanů České republiky*, In. *Sborník IV. mezinárodní konference k legislativě handicapovaných, SZdP ČR*, Praha 1994
- MICHALÍK, J. *Právní úprava postavení handicapovaných občanů*, UP, Olomouc 1995
- MICHALÍK, J. *Školská integrace dětí s postižením*, Olomouc: UP, 2000
- MICHALÍK, J. *Školská integrace žáků se zdravotním postižením na základních školách ČR*, Olomouc: UP, 2005.
- NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství: uvedení do školního poradenství a poradenství pro jedince se zdravotním či sociálním znevýhodněním*. Liberec: TU, 2001.
- NOVOSAD, L. *Diskriminující předsudky i marginalizující postoje v jako bariéra v akceptování rovnoprávné občanské pozice a zaměstnávání občanů se zdravotním Postižením v ČR*. In *Sborník z 1. konference o stavu lidských a občanských práv osob se zdravotním postižením v ČR konané v Praze 12. května 2005*. Praha: NRZP, 2005. ISBN 80-903640-0-4.
- NOVÝ, K. *Nový právní rádce invalidních občanů*. Praha: Linde, 1995.
- NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství*, Portál, Praha 2000
- PILAŘ, J. *Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na prahu třetího tisíciletí. Pedagogika*, mimořádné číslo, říjen 2001. ISSN 3330-3815.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- REPKOVÁ, K: *Média a zdravotné postihnutie*. In *Speciální pedagogika*, 2003, č. 4. ISSN 1211-2720.
- SCHARSACH, H. H. *Lékaři a nacismus*. Praha: Themis, 2001, ISBN 80-85821-90-7.
- SOBOTKOVÁ, D., DITTRICHOVÁ, J., *Narodilo se s problémy a co bude dál?* Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0398-X.
- ŠVARCOVÁ-SLABIKOVÁ, I. *Komplexní systém vzdělávání dětí, mládeže a dospělých s těžším mentálním postižením*, Praha : Septima, 1995
- ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly ze speciální pedagogiky ve vztahu k sociální práci*. Liberec : Technická univerzita, 2003

VÁGNEROVÁ M. Psychologie handicapu, 1. a 2. část. Liberec: TU, 2003, ISBN 80-7083-790-X.

VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přepracované vydání, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

G. Další informační zdroje – internet

www.nrzp.cz

www.vlada.cz

www.psp.cz

www.statnisprava.cz

www.senat.cz

www.krizovatky.cz

www.brailnet.cz

www.mpsv.cz

www.handicaphelp.cz

www.ucitelskenoviny.cz

<http://iuridictum.pecina.cz>

<http://zakony.idnes.cz>

www.internetporadna.cz

www.ligavozic.cz

www.muze.cz

www.gong.cz

www.sons.cz

www.infoposel.cz

www.ucitelske-listy.cz

www.ceskaškola.cz

www.apspc.cz